

Kopsavilkums

**par semināra rezultātiem un izteiktajiem priekšlikumiem
romu skolotāju palīgu darbības prakses attīstībai**

Kopsavilkumu sagatavoja:
Sandra Kraukle
2021.

INFORMĀCIJA PAR SEMINĀRU
ROMU SKOLOTĀJU PALĪGU DARBĪBAS PRAKSES ATTĪSTĪBA IZGLĪTĪBAS
IESTĀDĒS

Šī gada 27. aprīlī projekta “Latvijas romu platforma V” ietvaros notika tiešsaistes seminārs par romu skolotāju palīgu darbības prakses attīstību izglītības iestādēs ar mērķi **veicināt romu skolotāju palīgu sagatavošanu un iesaisti izglītības iestādēs, kā arī romu bērnu iekļaušanos mācību procesā, aktualizējot jautājumus par romu skolotāju palīgu nepieciešamību un iespējām skolotāju palīga – roma darba nodrošināšanai.**

Seminārā piedalījās 38 dalībnieki, pārstāvot plašu ieinteresēto institūciju un to darbinieku spektru, t.sk.:

- valsts iestāžu pārstāvji no Izglītības un zinātnes ministrijas Profesionālās un pieaugušo izglītības departamenta, Valsts izglītības satura centra Interesu izglītības un audzināšanas nodaļas, Izglītības kvalitātes valsts dienesta, Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta
- izglītības iestāžu administrācijas pārstāvji – direktori, direktoru vietnieki no Ventpils Pārventas pamatskolas, Rūjienas novada Tautskolas, Lādežera pamatskolas, Jelgavas 4.sākumskolas, J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolas, Dobeles novada Bikstu pamatskolas, Maltas vidusskolas);
- skolotāji, speciālie pedagogi, sociālie pedagogi no Rīgas 19.vidusskolas, Talsu pamatskolas, Ventpils 1.pamatskolas, Zemgales vidusskolas, Daugavpils 11.pamatskolas, Tukuma 3.pamatskolas);
- vadītāji un speciālisti no Jelgavas, Talsu un Daugavpils Izglītības pārvaldēm, Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departamenta Izglītības pārvaldes Vispārējās izglītības skolu nodaļas;
- speciālisti bērnu tiesību aizsardzības jautājumos (Jūrmalas pilsētas domes Izglītības pārvalde);
- Sociālo dienestu vadītāji un atbildīgie darbinieki (Kuldīgas novads, Ventpils pilsēta);
- esošie skolotāju palīgi – romi no Jelgavas 4.sākumskolas un Lādežera pamatskolas, kā arī potenciālais romu skolotāju palīgs no Ventpils un romu mediatori no Viļakas, Jelgavas un Talsiem.

Interese par romu skolotāju palīga darbības praksi norāda uz jautājuma aktualitāti.

SEMINĀRA IEVADS

Semināru ievaddaļā tā dalībnieki saņēma uzmundrinājuma vārdus no Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta direktores Jeļenas Šaicānes.

Seminārā klātesošie tika iepazīstināti ar semināra programmu, mērķiem un uzdevumiem, kā arī ar informāciju par skolotāju palīgu – romu sagatavošanas un darba iepriekšējo pieredzi. 2006.gadā valsts programmas „Čigāni (romi) Latvijā” laika posmam no 2007. līdz 2009. gadam ietvaros tika sagatavoti 20 skolotāju palīgi - romi darbam izglītības iestādēs. Romu skolotāju palīgu sagatavošanu veica biedrība „Izglītības iniciatīvu centrs”.

Romu skolotāja palīga uzdevumi:

- sniegt atbalstu romu bērniem mācībās, lai viņi sekmīgi apgūtu izglītības programmu;
- veicināt romu vecāku izpratni par izglītības nepieciešamību un atbalstu bērniem;
- romu ģimeņu sadarbību ar izglītības iestādi, lai palīdzētu pārvarēt kultūras, valodas atšķirības.

Pašlaik Latvijā strādā trīs romu skolotāju palīgi (Jelgavas 4.sākumskolā, Lādezers pamatskolā un J.Raiņa Daugavpils 6.vidusskolā).

Valstī tiek sniegti arī romu mediatoru pakalpojumi, taču romu mediators darbā izglītības jautājumi ir tikai viena viņa darba pienākumiem un tā būtiski atšķiras no romu skolotāja palīga. Romu mediators uzdevums nav palīdzēt romu bērniem mācībās izglītības procesā. Romu mediators ir starpnieks starp romu ģimenēm un pašvaldība un valsts iestādēm, tas veicina romu tautības cilvēku piekļuvi valsts un pašvaldības pakalpojumiem, kas saistīti ar izglītību, veselības aprūpi un darba tirgu u.c., veicinot sadarbību un sniedzot informāciju romu kopienai un apkārtējai sabiedrībai.

Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas un pilsoniskās sabiedrības attīstības nodaļas vecākais referents D.Kretalovs iepazīstināja ar ES Padomes ieteikumu par romu līdztiesību, iekļaušanu un līdzdalību, kas paredz, ka ES dalībvalstīm būtu:

- *jāuzlabo vienlīdzīga piekļuve kvalitatīvai un iekļaujošai romu skolēnu izglītībai, tostarp ar pasākumiem, kas veicina vecāku efektīvu iesaistīšanos romu skolēnu izglītībā un sekmē saiknes starp skolām un vietējām kopienām, tostarp, izmantojot mediatorus un pedagoģiskos asistentus; un*
- *jāstrādā pie pasākumiem, kas nodrošina individualizētu atbalstu un mediāciju, lai kompensētu lingvistiskās, kognitīvās un ar izglītību saistītās nepilnības, cieši sadarbojoties ar romu skolēnu ģimenēm, un atbalsta otrās iespējas izglītību un tālākizglītību.*

Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021. - 2027.gadam projektā ir minēts jautājums par romu skolotāju palīgu nepieciešamību, lai laikus identificētu romu skolēnus ar risku pārtraukt mācības un sniegtu viņiem personalizētu atbalstu, kā arī nodrošinātu papildu atbalstu noteiktu mācību priekšmetu apgūvē

Kultūras ministrijas pārstāvis norādīja uz pozitīvajiem patlaban strādājošo romu skolotāju palīgu darba rezultātiem ne tikai Latvijā, bet arī citās valstīs. Finansiālo jautājumu

risināšanai romu skolotāja palīga darbam var noderēt esošā pieredze – izmantot ne tikai pašvaldības finansēšanu, bet arī ES struktūrfondu projektu iespējas.

Romiem ir nepieciešams individuālais atbalsts mācīšanas procesā, jo:

- neskatoties uz pozitīvu dinamiku izglītības apgūvē, romu izglītības līmenis joprojām ir zems un romu bērniem pastāv liels risks mācību pārtraukšanai,
- sabiedrībā dominē uz stereotipiem balstīta attieksme pret romu cilvēkiem.

ESOŠĀ ROMU SKOLOTĀJU PALĪGU DARBĪBAS PRAKSE LATVIJAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒS: ROMU SKOLOTĀJU PALĪGU DARBA UZDEVUMI UN REZULTĀTI

Semināra dalībniekiem bija iespēja iepazīties ar romu skolotāju palīgu darbības praksi Latvijas izglītības iestādēs - Lādezers pamatskolā, J.Raiņa Daugavpils 6. vidusskolā un Jelgavas 4.sākumskolā.

Lādezers pamatskolas direktore Taiga Plitniece un šīs skolas skolotāju palīgs romu bērniem Sandra Bogdanoviča informēja, ka romu skolotāju palīgs skolā strādā no 2008.gada un bija starp pirmajiem 20 sagatavotajiem romu skolotāju palīgiem. Skolotāja palīga nepieciešamību noteica romu bērnu grūtības skolā, jo bērni sākumskolā runāja tikai romu valodā. Pirms romu skolotāja palīga darbības uzsākšanai skolā, mācību grūtību gadījumā romu bērni visdrīzāk nonāca skolā ar speciālās izglītības programmām.

Romu skolotāju palīgs darbu uzsācis pirmsskolas grupās, vēlāk iesaistīts arī darbā ar skolas vecuma bērniem. Pateicoties romu skolotāju palīga darbam, ir attīstījusies sadarbība ar romu bērnu vecākiem.

Sākotnēji skolas direktore veikusi lielu skaidrojošu darbu vietējā pašvaldības domē par nepieciešamību skolai un bērniem piesaistīt romu skolotāja palīgu un sniegt finansējumu tā darba samaksai. Skolotāju palīgs Lādezers pamatskolā strādā jau 13 gadus un visi bērni apmeklē skolu.

J.Raiņa Daugavpils 6. vidusskolas direktors Jānis Buļš iepazīstināja ar skolas pieredzi par skolotāja palīga nodrošināšanu romu bērniem, izmantojot Eiropas Sociālā fonda (ESF) projekta “Atbalsts izglītojamo individuālo kompetenču attīstībai” sniegtās iespējas individualizēta atbalsta sniegšanai romu skolēniem. Ar skolotāja palīgu – romu ir noslēgts līgums par 6 stundu darbu nedēļā mācību gada laikā. Romu skolotāja palīga darbs dod ieguldījumu ne tikai bērnu izglītībā, bet arī saliedētas un iecietīgas sabiedrības veidošanā. Romu skolotāja palīgs Dana Tumaševica paralēli darba skolā apgūst mūzikas menedžmentu Daugavpils Universitātē un pedagoģiju Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmijā.

Jelgavas 4.sākumskolas direktores vietniece Everita Borisova informēja sanāksmes dalībniekus par 10 gadu ilgu sadarbību ar romu skolotāju palīgu Danu Didžus. Skolā katru gadu mācās ap 30 romu tautības bērni, un romu skolotāju palīgs sniedz viņiem nepieciešamu atbalstu un vairo uzticību starp skolu un bērnu romu ģimenēm.

Lielākās romu bērnu grūtības ir latviešu valodas prasmes un izpratne. Romu skolotāju palīgs ir ne vien atbalsts skolēniem, lai palīdzētu apgūt zināšanas, bet arī sadarbības partneris visiem skolotājiem, un *tilts* uz romu ģimenēm. Galvenais skolas mērķis – rosināt

romu bērnus turpmākai izglītības iegūšanai, pabeidzot sākumskolu. Skolotāju sadarbība ar skolotāja palīgu un Sociālo dienestu sekmē problēmu savlaicīgu atrisināšanu un palīdz ne tikai romu bērnu izglītības procesā, bet arī romu iekļaušanu sabiedrībā.

Romu skolotāju palīgs Dana Didžus uzsvēra, ka atzinība no skolas puses par viņas darbu, ka arī atbalstošā pedagogu attieksme, motivē efektīvi pildīt romus skolotāju palīga uzdevumus. Ir svarīgi, ka pēc skolas romu jaunieši turpinātu mācības profesijas apguvei.

Covid-19 pandēmija valstī īpaši aktualizējusi romu skolotāju palīga nepieciešamību – attālinātajā mācību procesā romu bērnu vecāki nespēj pienācīgi palīdzēt bērnam. Jelgavā ir iespēja sniegt kompleksu izglītības jautājumu risināšanas pasākumus:

- skolā ar projektu atbalstu ir iekārtots romu resursu centrs, kas tiek izmantots, lai pagarinātājā dienā sniegtu ar romu bērniem atbalstu mācībās vai satiktos ar vecākiem un izrunātu problēmjautājumus;
- darbojas spēļu centrs - bibliotēka “Ringla”, kas arī tiek izmantota romu bērnu izglītības veicināšanai un sociālās iekļaušanās sekmēšanai.

Jelgavas Izglītības pārvaldes vadītājas vietniece, galvenā speciāliste pirmsskolas izglītības jautājumos Sarmīte Joma uzsvēra pašvaldības atbildību dažādos veidos sekmēt izglītības jautājumu pozitīvus risinājumus, piemēram, romu skolotāju palīgu darbības praksi attīstību Jelgavas 4.sākumskolā.

PIEEJAMAS ATBALSTA IESPĒJAS ROMU SKOLOTĀJU PALĪGU DARBĪBAS PRAKSES ATTĪSTĪBAI

Ar projekta “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” atbalsta iespējām bērniem, tai skaitā romu bērniem, mācībās, un aktualitātēm iepazīstināja Izglītības kvalitātes valsts dienesta projekta vecākā eksperte Kristīne Liepiņa (prezentācija pielikumā).

Prezentācijas laikā tika uzsvērts, ka izglītības trūkums ir ne vien sociālās atstumtības, bet arī nabadzības risks visas dzīves garumā. Klātesošie tika iepazīstināti ar izmaiņām projekta norisē:

- projekta darbība pagarināta vēl līdz 2023. gada decembrim;
- no 2021./2022. mācību gada būs iespēja projektā iesaistīt bērnus jau no 1. klases (līdz šim no 5. klases).

Galvenie izaicinājumi un šķēršļi ir:

- nepietiekama sadarbība starp institūcijām;
- preventīvais darbs;
- novēlota diagnostika;
- bērnu vajadzība pēc papildu atbalsta ir lielāka nekā pedagogu iespēja to nodrošināt;
- vecāku izpratnes un sadarbības trūkums (īpaši – romu ģimenēs).

Šos izaicinājumus palīdz risināt sistēmiska pieeja no pašvaldībām, tai skaitā, romu mediatoru piesaiste. Lai piesaistītu romu bērnus projekta atbalsta pasākumiem, ir svarīga uzticības persona, piemēram, romu skolotāju palīgs, ka pārzina romu valodu un zina romu ģimenes problēmas un sadzīves kultūras aspektus.

NEPIECIEŠAMĪBA UN IESPĒJAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒS NODARBINĀT ROMU SKOLOTĀJU PALĪGUS

Lai varētu kvalitatīvi sagatavot un pilnvērtīgi iesaistīt romu skolotāju palīgus darbā izglītības iestādēs, svarīgs ir Izglītības un zinātnes ministrijas redzējums. Izglītības un zinātnes ministrijas Profesionālās un pieaugušo izglītības departamenta pārvaldes vecākā referente Jeļena Semjonkina Getmaņuka uzsvēra, ka pedagoga palīgam prasības attiecībā uz nepieciešamo sagatavošanu un izglītību ir tādas kā jebkuram pedagogam un pašlaik nav plānots šajā virzienā ieviest izmaiņas.

Savukārt skolotāja palīga darba pienākumi ir atšķirīgi no pedagoga palīga un līdz ar to citas prasības pēc nepieciešamas sagatavošanas. Skolotāja palīgs strādā pirmsskolas izglītības iestādēs, neatbild par mācību procesu, līdz ar to nav nepieciešama pedagoģiskā izglītība, bet tiek domāts arī par to, lai pirmsskolas skolotāju palīgus padarītu piederīgākus izglītības procesam, kas notiek pirmsskolā. Izglītības un zinātnes ministrija ir gatava sadarboties, lai nodrošinātu sekmīgāku romu bērnu iekļaušanu, padarītu izglītības procesu vieglāku, pieejamāku un saprotamāku.

Ventspils pilsētas Sociālā dienesta vecākā sociālā darbiniece darbam ar ģimeni un bērniem Aļesja Caune uzsvēra skolotāja palīga nepieciešamību Ventspils pilsētā, kur, pateicoties romu mediatora darbam un sadarbībai ar Ventspils Sociālo dienestu, romu bērni no sociāli nelabvēlīgajām ģimenēm regulāri apmeklē izglītības iestādes. Bet ir svarīgi, lai šiem romu bērniem tiktu sniegts individuālais atbalsts iekļaušanai skolas vidē un izglītības procesā, jo bērni nezina valsts valodu - *“skolā jābūt atbalsta cilvēkam, kurš bērnam palīdz adaptēties, justies pieņemtam, uzticēties, nenobīties”*.

Maltas vidusskolas direktore Vinera Dimpere informēja, ka pateicoties iepriekšējos gados īstenotajiem projektiem skolā, romu bērni apmeklē vidusskolu un aktīvi iesaistās skolas dzīvē. Romu bērniem, jauniešiem un viņu ģimenēm ir pieejami visi pakalpojumi un viņi tos izmanto. Lai panāktu pozitīvu rezultātu romu iekļaušanā izglītības jomā, ir svarīgi sadarboties ar romu cilvēkiem, motivēt aktīvākos romus iesaistīties savu bērnu atbalstā, bet pedagogiem iepazīties ar romu dzīvi, tradīcijām, redzējumu par savu bērnu nākotni. Romu skolotāju palīgs palīdz panākt šo rezultātu.

IZTEIKTIE PRIEKŠLIKUMI UN SEMINĀRA REZULTĀTI

Sanāksmes rezultātā bija iespēja pārliecināties, ka romu skolotāju palīga darbības prakse izglītības iestādē ir ļoti vērtīga un atbalstāma.

Romu skolotāju palīga darbības uzsvars ir uz atbalsta sniegšanu romu bērnam gan mācību procesa veicināšanai, gan preventīvajām darbām, lai romu bērns nepārtrauktu izglītības procesu, bet pakāpeniski iekļautos skolas vidē un sasniegtu pozitīvus mācību rezultātus. Svarīga arī romu skolotāju palīga sadarbība ar romu bērnu ģimenēm, mainot viņu izpratni par izglītības nepieciešamību un atbalstu saviem bērniem tās iegūšanai.

Romu tautības skolotāja palīga darba nodrošināšanai svarīgi šādi aspekti:

- aktīvo romu kopienas pārstāvju piesaiste, kuri būtu gatavi strādāt kā skolotāja palīgi, kā arī sevi pilnveidot;
- nepieciešama romu skolotāju palīgu apmācība;
- nepieciešams finansiālais nodrošinājums romu skolotāju palīga darba samaksai (pašvaldības atbalsts vai ESF projekta ietvaros);
- Izglītības un zinātnes ministrijas, Kultūras ministrijas un pašvaldību (t.sk. izglītības iestāžu) savstarpēja sadarbība un saskaņota darbība romu skolotāju palīgu darbības sekmēšanai tajās Latvijas izglītības iestādēs, kurās mācās ievērojams romu bērnu skaits un pašvaldība ir gatava veicināt romu bērnu iekļaujošu izglītību.

Seminārā izskanēja **priekšlikums ieinteresētajām pašvaldībām veidot izglītības iestāžu ekspertu tīklu darbam ar romu izglītības jautājumiem, tiekoties vismaz vienu reizi pusgadā un pārrunājot:**

- Eiropas Sociālā fonda projektu finansējuma izmantošanu romu skolotāju apmācībai un darba samaksai, kā arī citiem atbalsta pasākumiem;
- pasākumus romu skolotāju palīgu prakses veicināšanai un pieredzes apmaiņai;
- romu skolotāju palīgu prakses rezultātus un sadarbību ar romu mediatoriem;
- romu mediatora un romu skolotāja palīga darba pienākumus un uzdevumus, novēršot to dublēšanos u.c.

Šis projekts ir līdzfinansēts Eiropas Savienības programmas „Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” ietvaros

Šis materiāls ir izstrādāts projekta „Latvijas romu platforma V” ietvaros (līgums Nr. 881892-NRP5-LV) ar Eiropas Savienības programmas „Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” finansiālo atbalstu. Par materiāla saturu atbild Sandra Kraukle un tajā nav atspoguļots Eiropas Komisijas viedokli

Sandra Kraukle
/ Sandra Kraukle /